

כלכלה 2017

בלמים, לא איזונים

נשיא איגוד לשכות המסחר מסביר בטור מיוחד למגזים הכלכלי של "מעריב" מדוע רגולציה ועודף חקיקה פוגעים בצמיחה של המשק הישראלי

עו"ד אוריאל לין

להיות מורשע בפלילים מאשר מי שעיקר עיסוקו בעולם הפשע.

בחוקי העבודה מגמת ההכבדה קיבלה אופי של מבוול. לא פחות מ-190 תיקוני חקיקה, גם חוקים וגם תקנות, שבכולן מוטלות חובות נוספות על המעסיקים. האיזון הופר כליל, ובאף חקיקה לא מצוין מהן חובות העובד או מהן זכויות המעסיק.

הכל רוצים להגן על הסביבה; מטרה ראויה ביותר. לצורך כך הועברו חמישה דברי חקיקה, המטילים את עיקר העומס על המעסיקים ולא על הרשויות המוניציפליות. מי שמייבא תרופות לישראל נחשב למזהם את הסביבה משום שהתרופות הגיעו באריות. מי שייבא צמיגים חדשים, המשפרים את ביטחות הנהגים ברכב, נחשב אף הוא למזהם את הסביבה. גם הצרכן זכה לרכבים מחודשים של הגנה: שישה דברי חקיקה שנועדו להגן על הצרכן מפני המגזר העסקי, אף שיש לנו את חוק המכר וחוק החוזים. ההגנה הגיעה לרמה כזו שהצרכן הפך להיות נטול כל אחריות וחסר כל שיקול דעת. ביכולתו של הצרכן להחזיר כיום מוצר או שירות בתוקף הוראת חוק, אפילו בחר בו מרצונו החופשי ואפילו אין בו שום הטעיה או פגם כלשהו.

השנייה, עודף רגולציה.

אם סברנו שהחלטות הממשלה מצמצמות את הרגולציה, ההפך הוא שקרה. במקום שמשרדי הממשלה ישתפו פעולה, הם מקימים רשויות רגולטוריות חדשות, לדוגמה: רשות המשפט והטכנולוגיה והרשות להגנת הצרכן. החלטת הממשלה להפחתת הרגולציה בשיטת ה-RIA לא הניבה תוצאות, ואף הביצוע של החלטת הממשלה להפחתת הרגולציה ב-5% מדי שנה אינו מגובה בפיקוח. המגזר העסקי הפך להיות מי שלא ימתו של דבר גם מבצע את תפקידי הרשויות השלטוניות. הדבר נעשה בדרך מחוכמת של דרישות חדשות לדיווחים מקוונים: דיווח מקוון לביטוח הלאומי, דיווח מקוון על כל עסקה למס ערך מוסף, דיווח מקוון למס הכנסה ודיווח מקוון בשוק ההון.

השלישית, הביורוקרטיה.

ביורוקרטיה איננה רגולציה, זוהי רמת השירות ותרבות השירות הניתנת למגזר העסקי בידי המגזר הציבורי. נציבות שירות המדינה אינה מבצעת את תפקידה וגם מנכ"ל משרדי הממשלה אינם פועלים

עשור החולף הוכיח המשק הישראלי יכולות צמיחה גבוהות בשילוב יציבות מרשימה. התוצר העסקי בין השנים 2005-2015 הכפיל עצמו. הוא צמח ב-107%, מרמה של 107 מיליארד דולר לרמה של 222 מיליארד דולר. במהלך עשור זה, משנת 2004 ועד שנת 2007, הצמיחה

נשקה כמעט לרמה של 7%. המשבר העולמי שהתחולל בשנת 2008 נספג בהצלחה בישראל, יותר מאשר בכלל ארצות העולם. לא נרשמה צמיחה שלילית. בשנת 2010 חזרנו שוב לצמיחה של 6.6%; כל זאת תוך שמירה על יציבות המשק והפחתת יחס החוב הלאומי לתוצר.

הישגים אלו זכו לתשומת לב ברחבי העולם. השקל, שאליו עוד נשוב בהמשך, הפך לאחד המטבעות החזקים, וכלכלת ישראל הוגדרה כחזקה.

מדינת ישראל יכולה להגיע, ללא שום ספק, לשיעורי צמיחה של 5% ויותר בשנה ולשמרם. זאת, באמצעות שורה של צעדים כלכליים ומדיניות נכונה.

אולם נראה שיש בנו משהו שמונע שמירה על הצלחה, שכן מערכת שלטונית עיוורת כרסמה בהתמדה בהישגים אלה. במהלך תקופת צמיחה זו התבססו מגמות חקיקה ורגולציה, שבהן הוכיחו ממשלת ישראל, כנסת ישראל והרגולטורים השונים את מרצם בפתרון בעיות באמצעות הוספת הכבדות בלתי פוסקות על גב המגזר העסקי.

הצמיחה הכלכלית נבלמה על ידי שלוש זרועות של המדינה, הפועלות ללא חזון וללא איזון:

הראשונה, חקיקה שופעת של הכנסת

זכויות היסוד של המעסיקים נשחקו, זכות הקניין נפגעה, חופש החוזים צומצם, חופש הביטוי נפגע קשות והיו אפילו ניסיונות למנוע מהמעסיק להתאים את מבנה התעסוקה שלו לתנאי השוק המשתנים.

בתקופה זו התרחשה אף גאות בתחום הפליליזציה של הניהול העסקי, נוצר סחף ביצירת עבירות פליליות חדשות; בדיני עבודה יש לא פחות מ-200 עבירות פליליות, בחוקי הגנת הסביבה 785 עבירות פליליות, בחוקי הגנת הצרכן 62 עבירות ובשוק ההון יש שפע שקשה אפילו למנותו. כיום המעסיק מצוי בסיכון גבוה יותר

פופוליסטית בכנסת, הוראות רגולטוריות של רגולטורים הפועלים מכוח סמכות סטטוטורית, וביורוקרטיה מסואבת בשירות הציבורי.

מסקר שביצעה חברת SQ עבור איגוד לשכות המסחר בדצמבר 2016, בקרב מדגם ארצי מייצג של המגזר העסקי, תוך שמירה על ייצוג לתחומי המסחר, השירותים והתעשייה, עולה כי עסק קטן בישראל, שמעסיק עד עשרה עובדים, משלם כ-3,750 שקל בחודש ממוצע; עסק בינוני, המעסיק 11-20 עובדים, משלם כ-7,500 שקל בחודש, ואילו עסק שמעסיק יותר מ-20 עובדים משלם בחודש ממוצע כ-15,000 שקל. זאת, כדי להתמודד עם מגמת ההכבדות המוטלות עליהם באמצעות חוקים, תקנות ויוזמות רגולטוריות, שהוחלו ב-15 השנים האחרונות. יתר על כן, נתוני הסקר מצביעים על נתון מדאיג, שלפיו עסק קטן שמעסיק עד עשרה עובדים נדרש להשקיע כ-40 אלף שקל בשנה כדי להתמודד עם רגולציה וחוקים המושתים עליו, זאת עוד לפני תשלומי מסים. בקרב העסקים הבינוניים והגדולים ההשקעה גדולה יותר, ויכולה להאמיר לכדי יותר מ-100 אלף שקל בכל שנה לעסק.

ייתכן שהדרך היחידה העומדת כיום בפני המגזר העסקי לשמור על היקף היצוא של המשק היא הקפאת תוספות העלויות המושתות על המגזר העסקי, בתוספת מאמצי התייעלות ומאמצים למציאת שווקים חדשים.

נטו משפחה

התוכנית החדשה של שר האוצר משה כחלון וצוות משרדו להפחתת שורת מסים בישראל אינה מטפלת בכל הבעיות הקיימות בתחום המיסוי. עם זאת, היא ללא ספק אחת התוכניות היפות והמוצלחות שהוצעו עד היום. זוהי תוכנית ממוקדת מטרה, וערכה הגדול בכך שהיא מגדילה את ההכנסה הפנויה נטו של התא המשפחתי, מגבירה את העידוד להשתלב במעגל העבודה ומתקנת חלקית עיוותים שנוצרו בשל הסחר האינטרנטי המתרחב.

התוכנית מכוונת גם לשכבות החלשות וגם למעמד הבינוני. מצד אחד, היא כוללת תוספת שבהחלט מגדילה את המשאבים הפנויים של המשפחה מהמעמד הבינוני. מצד אחר, היא מעודדת יציאה לעבודה, וזאת באמצעות שני מהלכים חשובים: הגדלת מענקי העבודה והשתתפות המדינה בעלות הצהרונים. אלו שני צעדים משולבים המכוונים ישירות לשכבות החלשות.

אם תוכניתו של משרד האוצר תביא לשינוי ולתוצאות חיוביות, שיבואו לידי ביטוי לאחר תקופה של שנה לפחות, יהיה אפילו מקום לחזקה. הגדלת השתתפות האוכלוסייה במעגל העבודה היא אחד המהלכים הבטוחים בגידול התוצר לנפש והצמיחה. כל השקעה בתחום זה, אם תצליח, תועלתה תהיה גדולה יותר מעלות ההשקעה.

כמו כן, הפחתת מסי היבוא אינה רק צעד הנועד להפחית את עלות המוצרים. זוהי תחילת התמודדות עם השינויים המבניים שנוצרו בסחר המקומי עקב הגברת הסחר האינטרנטי. כיום, המגזר העסקי הנורמטיבי שרוי בהתמודדות בלתי שווה מול הסחר האינטרנטי. מוצרים שערכם אינו עולה על 75 דולר מיובאים לישראל ללא בדיקות מכון התקנים וללא תשלום מסי יבוא. בישראל, בסחר הרגיל, כל מוצר שנמכר, מחירו יהיה נמוך בהרבה מ-75 דולר. מגולמים בו גם מכסי מגן, אם הוטלו, וכן תשלום קבוע של מע"מ ברמה של 17%.

אפשרות יבוא אינטרנטי אינה פסולה כשלעצמה, והיא בוודאי מפחיתה מחירים של מוצרים למיניהם, אולם אי אפשר להעמיד מגזר עסקי שלם בתחרות לא הוגנת העלולה לערער את עצם קיומו. אסור שהיעדר תחרות שווה יפגע קשה בעסקים קיימים. במצב שהתפתח לאחרונה לא יהיה מנוס מלהמשיך ולהפחית את מסי היבוא בכל אותן קבוצות מוצרים שנרכשות היום באמצעות האינטרנט. ■

הכותב הוא נשיא איגוד לשכות המסחר